

Številka: 007-57/2009/2
Datum: 24. 9. 2009

Ministrstvo za finance
Direktorat za finančni sistem
Sektor za finančni sistem
p.p. 644
1001 Ljubljana

ZADEVA: Register transakcijskih računov, rok hrambe v arhivu registra – mnenje Informacijskega pooblaščenca na predlog podaljšanja roka
ZVEZA: Vaš dopis št. 405-9/2007/152 z dne 22. 9. 2009

Spoštovani,

Prejeli smo vaš dopis, s katerim ste zaprosili za naše stališče o predlogu Vrhovnega sodišča Republike Slovenije (VSRS) ter mnenju Banke Slovenije (BS) glede roka hrambe podatka o transakcijskem računu v arhivu transakcijskih računov pri Agenciji za javnopravne evidence in storitve (AJPES). Po ZPlaSS, ki se bo začel uporabljati 1. 11. 2009, se bodo podatki ob zaprtju transakcijskega računa izbrisali iz registra transakcijskih računov in prenesli v arhiv transakcijskih računov pri AJPES. Tam se bodo hranili še pet let po zaprtju računa. Petletni rok hrambe je po mnenju VSRS prekratek, saj KZ-1 določa vrsto kaznivih dejanj, pri katerih je v fazi ugotavljanja obstoja kaznivega dejanja lahko bistven tudi podatek o tem, ali je imela oseba v času storitve kaznivega dejanja odprt transakcijski račun.

Informacijski pooblaščenec (Pooblaščenec) deli mnenje BS, da spremembe ZPlaSS za podaljšanje roka hrambe podatkov o zaprtih transakcijskih računih v arhivu registra transakcijskih računov, niso potrebne. Poleg argumentov, ki jih je navedla že BS, da sodišča podatke lahko pridobijo tudi na podlagi zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT), Pooblaščenec navaja še naslednje. Po 79. členu Direktive 2007/64/ES se osebni podatki lahko obdelujejo v skladu z Direktivo 95/46/ES. Na podlagi 6. člena te direktive, ki je v celoti prevzeta z ZVOP-1, je shranjevanje osebnih podatkov dopustno le toliko časa, da se doseže namen, za katere so bili podatki zbrani oziroma za katere se nadalje obdelujejo. Register transakcijskih računov je po 143. členu ZPlaSS enotna informatizirana baza podatkov o transakcijskih računih in o imetnikih transakcijskih računov. Namen registra je v zagotovitvi centraliziranega dostopa do podatkov o transakcijskih računih posameznega imetnika (prvi odstavek 145. člena ZPlaSS) za tekoče opravljanje dejanj v postopkih izvršbe ali zavarovanja ter v drugih postopkih zaradi prisilne izvršitve terjatev zoper imetnike transakcijskih računov, ki so fizične osebe (drugi odstavek 145. člena ZPlaSS). Poleg izrecnega namena (za postopke izvršbe) se podatki v registru transakcijskih računov obdelujejo tudi z namenom, da se zagotovijo osebam, za katere poseben zakon določa pravno podlago in namen obdelave osebnih podatkov (drugi odstavek 145. člena ZPlaSS). Če je torej iz ZPlaSS razbrati, da je prvenstveni namen enotne baze transakcijskih računov lažje, hitrejšje in posledično uspešnejše prisilno izterjevanje obveznosti¹, pa je ZPlaSS izjemno pomanjkljiv pri opredeljevanju namena hrambe v arhivu transakcijskih računov in uporabnikov, ki so upravičeni dostopati do podatka o ukinjenem transakcijskem računu. O tem ne določa ničesar, prav tako namena in upravičenih uporabnikov podatkov o ukinjenih računih ni mogoče razbrati iz obrazložitve predloga zakona. Mogoče je edino sklepati, da namen hrambe podatkov o ukinjenih transakcijskih računih več ni v prisilni izvršbi. Zaradi pomanjkanja opredelitve namena je tudi težko oceniti primernost sedaj veljavnega roka hrambe.

¹ Tako izhaja tudi iz obrazložitve k predlogu 145. in 146. člena ZPlaSS (Poročevalec DZ, št. 65, 21. 5. 2009), iz katerega izhaja, da so podatki o transakcijskih računih iz enotnega registra dostopni le sodiščem, davčnemu organu, ki opravlja davčno izvršbo, in drugim organom, ki v skladu s pooblastili, določenimi s predpisi, opravljajo posamezna dejanja v postopkih izvršbe. Prav tako lahko podatke iz enotnega registra transakcijskih računov pridobijo upniki v zvezi z opravljanjem dejanj izvršbe na podlagi izvršilnega naslova. Prav tako je v obrazložitvi zapisano, da so podatki iz enotnega registra transakcijskih računov dostopni drugim organom le, če drugi predpisi določajo pridobitev osebnih podatkov in namen uporabe teh osebnih podatkov.

Iz določb zakona o kazenskem postopku (ZKP) izhaja, da sodišča za podatke, ki jih potrebujejo za izvedbo kazenskega postopka zaprosajo na podlagi 143. člena. Zakonsko pooblastilo je formulirano splošno in ne pomaga pri iskanju odgovora na vprašanja, ali so in koliko časa so sodišču potrebni določeni osebni podatki.

Tudi če ostajamo na ravni splošnosti, pa lahko ugotovimo, da se argument sodišča, da za nekatera kazniva dejanja veljajo daljši roki za zastaranje pregona, in da lahko podatki o ukinjenih transakcijskih računih tudi po preteku petih let pripomorejo k ugotavljanju obstoja kaznivega dejanja, nanaša na vse podatke, ki so lahko koristni za izvedbo kazenskega postopka in se ne hranijo trajno.

VSRS sicer ni navedlo, za katera kazniva dejanja, bi bili podatki iz arhiva transakcijskih računov še posebej pomembni in ni predlagalo za te namene primernejšega roka hrambe, izhajajoč iz Kazenskega zakonika (KZ-1) pa Pooblaščenec ugotavlja, da je najdaljši zastaralni rok za pregon petdeset let² od storitve kaznivega dejanja. Pooblaščenec ob tem pripominja, da je pravica države do kazenskega pregona omejena z razlogom. Država se je namreč dolžna samoomejiti, hkrati je dolžna zagotavljati varnost in krepiti zaupanje državljanov v družbeni sistem. Tudi zato je pomembno, da država pregon začne čim prej. Bolj kot je čas pregona odmaknjen od časa storitve kaznivega dejanja, več naporov terja dokazovanje. Tej preprosti ugotovitvi sledi tudi konkretna zakonska ureditev, ki po preteku petih let od vnosa podatka o ukinitvi transakcijskega računa, ne onemogoči, temveč oteži ugotavljanje dejstev, povezanih z njim.

Kot je zapisala že BS, je podatek o strankah in poslovnih razmerjih, sodišču dosegljiv po ZPPDFT 10 let po opravljeni transakciji oziroma prenehanju poslovnega razmerja³. Do tega podatka bi sodišča dostopala na podlagi 143. člena ZKP. Podatek o transakciji po prvem odstavku 38. člena in 73. člena ZPPDFT⁴ pa se hrani 12 let od dneva, ko je Urad za preprečevanje pranja denarja podatke pridobil, sodišču pa je dosegljivi le za namen raziskovanja okoliščin, pomembnih za zavarovanje ali odvzem premoženjske koristi v skladu z določili zakona, ki ureja kazenski postopek.

Glede na navedeno, Pooblaščenec meni, da je ureditev v ZPlaSS primerna. Sledeč logiki VSRS bi bilo namreč vse podatke iz evidenc, tudi tiste, ki niso več aktualni (kot na primer podatek o ukinjenem transakcijskem računu) potrebno za namen izpeljave morebitnega kazenskega postopka hraniti do iztekov rokov za zastaranje kazenskega pregona (najdaljši je kot rečeno petdeset let), kar pa je z vidika načela sorazmernosti po mnenju Pooblaščenca neupravičeno. Če bi sprejeli takšen argument sodišča, bi vse osebne podatke v vseh zbirkah morali hraniti vsaj 50 let, saj potencialno morda res vsak podatek lahko koristi nekemu kazenskemu postopku. Takšno razmišljanje in regulacija rokov hrambe bi bila zagotovo nesorazmerna, zato tudi roki hrambe za osebne podatke v arhivu registra transakcijskih računov ne morejo biti izjema mimo razumnih in sorazmernih rokov hranjenja osebnih podatkov. Če organi pregona v 5ih letih niso sposobni prečrpati podatkov v sodne spise, kjer se potem le-ti lahko seveda hranijo do konca postopkov, potem tudi daljši roki te počasnosti ne bodo odpravili – nasprotno podpirali jo bodo.

S spoštovanjem,

Informacijski pooblaščenec
Nataša Pirc Musar, univ.dipl.prav.,
pooblaščenka

Poslati:

- ♦ naslovníku, po elektronski pošti;
- ♦ arhiv, tu.

² Z izjemo kaznivih dejanj, za katera pregon nikoli ne zastara (90. člen KZ-1).

³ 83. člen ZPPDFT.

⁴ 71. člen ZPPDFT.